

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő XII.

International Law Enforcement Observer XII

Suszter Tamás

mb. büntügyi rendőrfőkapitány-helyettes, doktorandusz,
rendőr ezredes

Veszprém Vármegyei Rendőr-főkapitányság,
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
suszter.tamas@gmail.com

Magyar
Tudományok
Akadémia

Bacsó Bernadett

doktorandusz, német nyelvtanár
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
bacso.bernadett@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Akadémia

Berei Róbert

Dr., tanársegéd, doktorandusz, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
berei.robert@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Akadémia

Mágó Barbara

Dr., mesteroktató, doktorandusz, rendőr őrnagy
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
mago.barbara@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Akadémia

Bogotyán Róbert

Dr., mb. tanszékvezető, doktorandusz, bv. ezredes
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
bogotyán.robert@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Akadémia

Suszter Tamás

A nem kormányzati szervezetek elnyomása mint az emberi jogok súlyosbodásának előre jelzője

Suparna Chaudhry a Lewis & Clark College Nemzetközi Ügyek Tanszékének adjunktusa, valamint a College of William & Mary Nemzetközi Igazságügyi Laboratóriumának munkatársa. Kutatási területe az emberi jogok, a nemzetközi szervezetek és jog, valamint a politikai erőszak, különös tekintettel a nem kormányzati szervezetek és aktivisták állami üldözésének okaira és következményeire. Andrew Heiss a Georgia Állami Egyetem Andrew Young School of

Policy Studies Közigazgatás és Politika Tanszékének adjunktusa. Kutatásai az emberi jogokat és a nemzetközi nonprofit menedzsmentet vizsgálják, és a civil társadalom autoriter szabályozására, valamint a nemzetközi nem kormányzati szervezetek adminisztratív szigorításokra adott válaszára összpontosítanak.

A cikk (Chaudhry & Heiss, 2022) napjaink egyik nemzetközileg is aktuális témáját dolgozza fel, ugyanis az utóbbi időben egyre több ország lépett fel a nem kormányzati szervezetekkel (továbbiakban: NGO) szemben. A szerzők állítása szerint az ilyen fellépések az elnyomás bürokratikus formáját jelentik, amelyek a jövőben súlyosabb emberi jogi visszaélésekhez vezethetnek. Ez különösen igaz a demokráciákra, amelyek az autokráciákkal ellentétben nem támadhatják agresszívan a civil teret. A szerzők tanulmányukban azt vizsgálták, hogy az NGO-kal szembeni fellépések előre jelzik-e az emberi jogok szélesebb körű elnyomását. Álláspontjuk szerint a civil szervezetek elleni törvények az elnyomás legfinomabb eszközei közé tartoznak, és az erőszak alkalmazásához képest kisebb hazai és nemzetközi elítélést váltanak ki.

Az NGO-k elnyomására vonatkozó eredeti adatok felhasználásával vizsgálták, hogy az ellenük történő fellépés előre vetítheti-e a későbbi politikai terrort, valamint a testi épséghez fűződő jogok és a polgári szabadságjogok megsértését.

A cikk példákön át szemléltetve részletesen foglalkozik azzal, hogy az elmúlt években több mint 100 országban 244 különböző intézkedést javasoltak vagy léptettek életbe, amelyek korlátoztak, elnyomtak vagy megszüntettek civil szervezeteket. Jogi eszközök alkalmazásával az erőszakos elnyomás helyett, az államok inkább „adminisztratív elnyomást” alkalmaznak, vagyis NGO-ellenes törvényeket fogadnak el, hogy akadályokat állítsanak a civil szervezetek érdekvédelmének, belépésének és finanszírozásának útjába.

A tanulmány leírja, hogy a civil szervezetek elleni törvények fontos korai figyelmeztető jelek az emberi jogok elnyomásának súlyosbodására, jelezve, hogy egy állam a további elnyomás útján fog haladni. A szerzők fel is teszik a kérdéseiket, köztük azt is, hogy mit árul el nekünk az NGO-k elleni állami támadás a civil társadalom általánosabb állami tiszteletéről és az emberi jogi elnyomás általános szintjéről? Továbbá az NGO-kal szembeni fellépés előre jelzője lehet-e a későbbi fokozódó elnyomásnak? Állítják, hogy az NGO-k elleni fellépésről szóló információk értékes mutatói lehetnek az emberi jogok alakulásának. A civil szervezetek elleni elnyomás erejét vizsgálva következtetéseket vonnak le a politikai terror és az emberi jogi visszaélések szélesebb körű mintáinak előre jelzéséről. A szerzők az NGO-k elnyomásának két formáját különböztetik meg: a de jure NGO-ellenes törvényeket, és azok de facto végrehajtását. Míg az előbbi az NGO-k elleni törvényeket rögzíti, amelyek célja e szervezetek elnyomása, addig az utóbbi a tényleges végrehajtásuk vagy érvényesítésük során kifejtett hatásukat.

A különbségtétel fontos, mivel a törvények gyakran azért születnek, hogy a civil társadalomra gyakorolt hatásuk visszatartó erejű legyen. Olyan jogi fenyegetést jelentenek, amely öncenzúrára kényszerítheti az NGO-kat anélkül, hogy ténylegesen egységes vagy széles körű végrehajtásra kerülne sor. A szerzők a többszintű Bayes-modellezéssel azt találták, hogy a formális de jure törvények gyenge jelzést adnak a jövőbeli elnyomásról. A növekvő de facto civil társadalmi elnyomás viszont mind a mérsékelt politikai terror valószínűségének mérsékelt növekedését, mind az emberi jogok általános tiszteletben tartásának romlását jelzik előre egy-egy tipikus országban.

A cikk két fontos hozzájárulást próbál tenni az elnyomás és a nemzetközi emberi jogi jog területén. Először is, az elnyomó állami politikák kialakulásának előrejelzésében, bár az olyan strukturális tényezők, mint a demokrácia szintje, a gazdasági fejlettség, a választási versenyképesség azonosíthatják azokat az országokat, amelyekben valószínűleg jobban vagy kevésbé tisztelik a polgári szabadságjogokat, ezek a tényezők idővel lassan változnak. Másodszor, a civil szervezetek elleni törvények számának növekedése és az emberi jogi visszaélések mintáira gyakorolt hatásainak vizsgálata eredményeire fontos következményekkel jártak az emberi jogi jogalkotás jövőjének megértése szempontjából is.

A tanulmányban a szerzők először az elnyomással és a politikai erőszakkal kapcsolatos meglévő szakirodalmat tekintették át, felvázolva az NGO-k elnyomásának állami motivációit. Ennek tükrében fejtették ki, hogy az NGO-k megtámadása miért lehet fontos előre jelzője a későbbi elnyomásnak. Az adatok birtokában igyekeztek egy olyan előre jelző modellt létrehozni, amely alapján vizsgálatukat el tudták végezni. A cikkben részletesen kifejtik modelljük működésének felépítését és részletes leírását is. A kapott modell alapján egy esettanulmánnyal illusztrálják megállapításaikat. Módszereik sorában utoljára megvitatták és leírták az autokraták túlélésére vonatkozó következményeket, valamint azt, hogy az államok hogyan kezelhetik a nem kormányzati szervezeteket a hatalmon maradás stratégiájaként.

Összefoglalás

A civil társadalom megerősítése a demokratikus átmenet és konszolidáció fontos előfeltétele. Ez a cikk az NGO-kat korlátozó de jure szabályok drámai növekedését mutatja be; olyan jogszabályokét, amelyek megalapozhatják a civil társadalom későbbi de facto elnyomását. Tekintettel ezekre a potenciális tova gyűrűző hatásokra, ebben a cikkben azt állítják, hogy a nem kormányzati szervezetek ellen jelenleg folyó globális fellépés előre vetítheti az emberi jogok

megsértésének súlyosbodását. A marginális előrejelzések azt mutatták, hogy – ha minden más tényező változatlan marad – az új, civil szervezetek elleni törvények bevezetése növeli a politikai terror mérsékelt szintjének valószínűségét, és általában véve az emberi jogi feltételek romlásával jár együtt.

A de jure helyzettel ellentétben azonban az NGO-k elnyomásának de facto szintje – beleértve a jogi és nem jogi eszközöket is – növeli a mérsékeltebb politikai terror valószínűségét. Ráadásul ez az elnyomás a tágabb értelemben vett emberi jogok tiszteletben tartásának romlásával jár a jövőben. Fontos, hogy az NGO-k elleni törvények gyenge előre jelző ereje önmagában is tükrözi az NGO-k korlátozásának célját. A polgári szabadságjogok megsértése, például az egyesülési és finanszírozási szabadság korlátozása közel sem olyan erőszakos, mint az olyan események, mint a testi épséghez fűződő jogok megsértése és a politikai terror. A civilszervezet-ellenes törvények valószínűleg inkább a tekintélyelvű, stabilitást kereső magatartás mellékhatásai lehetnek, hasonlóan a választások befolyásolásához, a médiacenzúrához, a cimborasághoz és a haszonszerzéshez, mintsem a súlyos emberi jogi visszaélések közelgő jelzései. A polgári tér globális szűkülése vagy a civil szervezetek elleni törvények egyre gyakoribb elfogadása tehát valószínűleg nem a jövőbeli erőszakos elnyomás korai figyelmeztető jele. Az államok jellemzően erőszakosabb módszerekkel jelzik jövőbeli elnyomó szándékaikat, például a civil média és a társadalmi aktivisták üldözésével vagy meggyilkolásával. Ehelyett a civil társadalom egy lehetséges kanári a szénbányában, amely más polgári jogok, például a vallásszabadság, a munkajogok, a tulajdonjogok és a mozgásszabadság közelgő megsértését jelzi. Fontos azonban azt is leszögezni, hogy bár a vizsgált időszakban a civil szervezetek elleni törvények nem tűnnek a szélesebb körű emberi jogi elnyomás előidézőinek, ez nem jelenti azt, hogy nem gyakorolnak visszatartó hatást a civil szervezetek működésére.

A fenti ajánló alapján javaslom a tisztelt olvasóknak a cikk részletekbe menő olvasását és megismerését.

Berei Róbert

Jelentés a londoni Metropolitan Police Service szervezeti kultúrájáról 2023-ban – a Casey-vizsgálat

Luise Casey, Blackstock bárónője (akire ebben a cikkben nem tiszteletlenségből fogok Luise Casey-ként vagy Casey-ként hivatkozni) 2023 márciusában készítette el és mutatta be a londoni Metropolitan Police Service (továbbiakban: Met) szervezeti kultúrájáról és az uralkodó magatartási mintákról szóló független vizsgálatáról összeállított jelentését (Casey, 2023).

Casey több évtizede dolgozik a brit kormánynak különböző vezető pozíciókban, illetve változatos feladatokat teljesít. 2016-ban a miniszterelnök és a belügyminiszter felkérésére jelentést készített az elszigetelődött közösségek integrálási lehetőségeiről. 2021-ben az UEFA Európa-liga 2020, a Wembley-stadionban megrendezett döntőjén (Olaszország–Anglia) történt rendzavaráshoz/biztonsági eseményhez vezető körülményeket vizsgálta meg ([URL1](#)). 2013-ban a BBC Radio 4 egyik műsorában Nagy-Britannia legbefolyásosabb 100 nője közé sorolták ([URL2](#)).

A 2023 márciusában nyilvánosságra hozott jelentés célja az volt, hogy miután feltárta a Met belső problémáit, javaslatokat tegyen azok megoldására. A jelentés összeállítására szóló megbízás szerint a feladat része volt annak vizsgálata, hogy vajon kellőképpen világosak és következetesek-e a Metnél dolgozók számára meghatározott magatartási normák, továbbá azok tartalmilag megfelelőek-e? Vajon hogyan kell megváltoznia a Met szervezeti kultúrájának ahhoz, hogy egyszerre nőjön a lakosság bizalma és legyen optimális a humánerőforrás-menedzsment? Vajon mennyire átlátható szervezet a Met? Ezen kérdéseket az elvárások alapján a jelentésnek úgy kellett megvizsgálnia, hogy egyrészt a Met korábbi dolgozóinak tapasztalatait és véleményét használja fel, másrészt a Met belső folyamatait, rendszereit értékelje, továbbá a Met munkáját és szerepét helyezze egyúttal tágabb kontextusba, akár más szektorokból vagy külföldről szerzett tapasztalatok felhasználásával. A jelentés elkészítését a Met a szükséges eszközökkel, hozzáférési jogosultságokkal támogatta, illetve adminisztratív segéderővel segítette. A főkapitány fenntartotta magának a jogot, hogy a jelentést elkészülte után áttekintse abból a szempontból, hogy tényszerű tévedéseket nem tartalmaz-e. Végül a jelentést – további kommentár nélkül – teljes egészében közzétették a Met honlapján ([URL3](#)).

A jelentés előszavában a szerző a vizsgálat megkezdésének egyik okaként Sarah Everard 2021-ben történt meggyilkolását nevezi meg, néhány másik, hasonlóan tragikus, a közelmúltban elkövetett erőszakos bűncselekménnyel együtt. Sarah Everardot, aki Londonban, sötétedése után egyedül tartott hazafelé, egy rendőr elrabolta, megkínozta, megerőszakolta, majd végül meggyilkolta. A brutális gyilkosság nagy felháborodást, sőt nyugtalanságot váltott ki a lakosság körében, amely után a kedélyek sokáig nem nyugodtak meg.

A jelentés igen kedvezőtlen képet fest a Met munkatársainak hozzáállásáról a nőkhöz, a nem fehér rasszúakhoz, a homoszexuálisokhoz, a sokféle vallású londoniakhoz, annyira, hogy minderről a nemzetközi sajtó is beszámolt. A jelentés elkészültét támogatta mind a munka kezdetekor poszton lévő Met főkapitány, mind az utódja és London főpolgármestere is. A kutatás ugyanakkor nem terjedt ki általában a teljesítményre, hatékonyságra, hatásosságra. A kutatás készítői

a munka során rendőrökkel, a nem hivatásos állomány tagjaival és másokkal beszélgettek, adatokat elemeztek és értékelték. A vizsgált időszak 2012–2013 és 2023 közé esik, ha a változások trendjének bemutatásáról van szó, de a leg hangsúlyosabb a jelentésben a 2023. évre, azaz a jelenre vonatkozó megállapítások, következtetések olvashatók.

Míg a londoni lakosok többsége nem fehér brit (36,8% vallja magát fehér bőrű britnek), és minden ötödik londoninak nem az angol az anyanyelve, addig a Met rendőreinek 82%-a fehérbőrű, 71%-a férfi, és a többségük nem Londonban lakik. London lakosság száma egyre nő, 2020-ban egy év alatt 40 000 fővel nőtt, így elérve összesen a 9 milliót. Több ezer az ingázók száma és több millió a turista. Nincs Nagy-Britanniában még egy város, amely olyan sokszínű lenne nemzetiség, etnikai hovatartozás, vallás és szexuális irányultság szempontjából, mint London, vagy ahol szélsőségesebben lenne jelen a gazdagság és szegénység.

A bűncselekmények száma Londonban ma 12%-kal magasabb, mint 2012–2013-ban (miután a COVID-lezárás idején volt egy erős visszaesés a számokban), mindez megegyezik az országos trenddel.

A hagyományosan tipikus bűncselekmények, a betörések és a lopások száma a 2012–2013-as évek és 2022–2023. között csökkent, míg a ritkább, de súlyos bűncselekmények, mint a személy elleni erőszak (testi sértés) és a szexuális bűncselekmények száma 17%-ról 31%-ra emelkedett. Ez alatt a tíz év alatt a családon belüli erőszakkal összefüggő elkövetések száma megkétszereződött, így most évi 100 000 esetről beszélünk; az erőszakos közösülés miatt tett feljelentések száma megnégyszereződött. Mindezek a bűncselekmények hosszabb nyomozást igényelnek, miközben a rendőrök száma nem emelkedett az esetszámmal összhangban, nyomozókból pedig kifejezetten hiány van országwide. A betörések száma mellett a kábítószerrel összefüggésben elkövetett bűncselekmények száma is csökkent, a jogellenes fegyverbirtoklás előfordulása viszont nőtt.

A rendelkezésre álló erőforrásokat illetően a Met költségvetése tíz év alatt 0,7 milliárd fonttal, azaz 18%-kal csökkent, ami nagyjából 9600 fő rendőri állomány alkalmazását tette volna lehetővé. A nem hivatásos állomány 21%-kal lett kisebb, a közösségi rendőrök (Police Community Support Officers – PCSO's) száma megfeleződött. 2010 és 2022 között 126 rendőrőrsöt zártak be. A különleges egységek kiemelt elbánásban részesültek, ami akár költségvetési pluszforrások formájában is jelentkezett.

A tényezők együttes hatásaként a Met munkájának eredményessége kedvezőtlen irányt vett. A vizsgált tíz év alatt a szankcionált elkövetők száma kevesebb mint felére csökkent, 21%-ról 8%-ra. Ennek több oka is van, például az elkövetési magatartás komplexitása, amit az is alátámaszt, hogy egyes típusú bűncselekmények körében ez a visszaesés jelentősen nagyobb, ilyenek a családon belüli

erőszak, nemi erőszak és más nemi bűncselekmények. A számok alakulásában az is közrejátszik, hogy igen sok esetben az áldozat nem működik együtt a rendőrséggel az elkövető bíróság elé állításában (bár ebben a kérdésben a londoni számok kedvezőbbek az országosnál). A reagálási idő is nőtt, aminek szintén van hatása a felderítés eredményességére: a kiemelt, sürgős ügyekben 10-ről 12 percre nőtt, a kevésbé sürgős ügyekben 44-ről 107 percre. Összességében tehát több bűncselekményt követnek el, és kevesebbet derítenek fel.

Mindennek eredményeként a rendőrségbe vetett közbizalom is meggyengült. 2016-ban 89%-on állt, 2022. márciusra ez 66%-ra csökkent. Azoknak a száma, akik bíztak abban, hogy a Met helyben jó munkát végez, 2016-ban és 2017-ben volt a legmagasabb, 70%, 2022. márciusban már csak 45%. Ehhez képest a fekete bőrű és vegyes etnikai csoportokhoz tartozók 10–20%-kal alacsonyabb eredményt mutattak az első, és 5–10%-kal alacsonyabbat az utóbbi kérdésben. Mivel a fehérbőrű londoniak bizalmi mutatói egyre alacsonyabbak, az olló értelemszerűen záródik a két csoport között.

A rendőrség munkájába vetett bizalom szintjének a csökkenése rosszul érinti a konszenzuális rendészet (policing by consent) eszméjét, amelyet a Met alapítója (1829) Sir Robert Peel kilenc alapelvéből származtatnak, és a mai napig a brit rendészet vezető elvének tartanak. A konszenzusos rendészet egy etikus modell megvalósítására törekszik, amely szerint a rendőr maga is a közösség egyik tagja, és jogosítványait a közösség más tagjainak egyetértésével, jóváhagyásával, támogatásával és együttműködésével gyakorolja, ezáltal a rendőrség a közösség által kívánt társadalmi rendet tartja fenn. A közösség egyetértésének feltétele a rendőrség integritása és elszámoltathatósága. Ha a peeli alapelveket megfelelően ültetik át a gyakorlatba, akkor a közösség együtt fog működni a rendőrséggel a jog szem előtt tartásával, kevesebb lesz a bűncselekmény és a rendőrségnek kevesebb erőhatalmat kell gyakorolnia. Ha viszont az alapelveket figyelmen kívül hagyják, a közösségi együttműködés lanyhul, nő a bűncselekmények száma, a rendőrség többször fog erővel fellépni. A jelentés a következők szerint idézi a peeli alapelveket.

Robert Peel alapelvei

- 1) A rendőrség feladata a bűnözés és a rendzavarás megelőzése, mintegy az erőszakos elnyomás és a szigorú büntetések alternatívájaként.
- 2) Mindig szem előtt kell tartani: azon múlik, hogy a rendőrség képes-e el látni feladatát és teljesíteni kötelességét, hogy a nyilvánosság miként értékeli a létezését, eljárásait, magatartását és a köztisztélet biztosítására és fenntartására való képességét.

- 3) Mindig szem előtt kell tartani: a köztisztelet és az elfogadottság biztosítása és fenntartása azt jelenti, hogy a közösség önkéntes együttműködését is biztosítani kell a jogi előírások betartatásában.
- 4) Mindig szem előtt kell tartani: minél inkább biztosítható a közösség együttműködése, annál kevésbé szükséges a rendészeti célok eléréséhez fizikai erőszak és elnyomás alkalmazása.
- 5) A nyilvánosság jóindulatát keresni és megőrizni nem a közvéleményhez igazodással kell, hanem annak folyamatos demonstrálásával, hogy jogi szolgálatát részrehajlástól mentesen látja el, a politikától teljesen függetlenül, az egyes törvények tartalmának igazságosságára vagy igazságtalanságára tekintet nélkül, azzal, hogy a közösség bármely tagjának szolgálatára áll, és kész barátságát felkínálni, vagyoni és társadalmi helyzetére tekintet nélkül, udvariasan és barátságos jóindulattal, akár személyes áldozatot is hozva az élet védelmében.
- 6) Csak akkor használható fizikai erő, ha a meggyőzés, tanács és figyelmeztetés nem volt elégséges az együttműködés elnyeréséhez annyira, hogy a jog betartatásához és a rend helyreállításához az szükséges, és csak a lehető legkisebb mértékű fizikai erő, amely az adott helyzetben a rendészeti cél eléréséhez szükséges.
- 7) Mindig kapcsolatot kell tartani a közösséggel, mert ebben a kapcsolatban testesül meg ma az a történelmi hagyomány, mely szerint a rendőrség a közösség és a közösség a rendőrség; mivel egyedül a rendőrök a közösség azon tagjai, akiket azért fizetnek, hogy minden idejükben a kötelességeikkel törődhessenek, amelyek minden polgárra hárulnak a közösségi jólét és együttélés érdekében.
- 8) Mindig a rendészeti-végrehajtási feladatot kell szem előtt tartani, és a látogatást is kerülni kell annak, hogy a hatalommal visszaélve az egyént vagy az államot előnyben részesítsék, vagy hatóságként megítélnék a bűnösséget és megbüntetnék a bűnöst.
- 9) Mindig szem előtt kell tartani, hogy a rendőri hatékonyság mérőfoka a bűnözés és rendzavarás hiánya, nem pedig az, hogy szemmel látható-e, ahogy a rendőrség éppen ezek ellen harcol.

A peeli alapelvekre a mai napig úgy hivatkoznak, mint a rendészet alapjára és a gyakorlatban is folyamatosan alkalmazott alapvetésre. A peeli alapelvek és általában véve az általuk megtestesített etikus rendészet visszatükröződik a rendőrség kötelékébe belépő új felszerelők esküjében is, amelyet Angliában és Walesben tesznek a rendőrségi törvény értelmében. Casey értékelése szerint a Met nem felel meg a 2. és a 3. alapelvnek, amelyek annak fontosságát

hangsúlyozzák, hogy a közösség jóváhagyja a rendőrök fellépését és magatartását, a köztisztélet fenntartásával. A 4. és 6. alapelv a fizikai erőszak bevetésének a lehető legalacsonyabb szinten tartását szorgalmazza, csak arra az esetre tartogatva azt, ha a meggyőzés és a figyelmeztetés nem elég. Ehhez képest megállapítható, hogy a Met gyakrabban vet be fizikai erőszakot a fekete londoniak ellen, mint bármely más csoport ellen. Ez felveti a kérdést, hogy a fizikai erőszakot valóban utolsó lehetőségként használják-e és a kockázattal arányosan. 2020–2022 között egy fekete bőrű, 11–61 éves londoninak háromszor nagyobb volt az esélye arra, hogy megbilincselik, mint egy hasonló korú fehérnek, s négy és félszer nagyobb az esélye, hogy meggumibotozzák, és négyszer nagyobb, hogy sokkolót használnak ellene.

Az 1. és a 9. alapelv a megelőzés fontosságára hívja fel a figyelmet. Bár a megelőzés hatékonyságát nehéz absztrakt számokkal mérni, a jelentés azt a következtetést vonja le, hogy összességében csökken a Met sikeressége a megelőzésben. Az 5. és a 8. alapelv a rendészeti munka részrehajlásmentességét emeli ki. Az 5. alapelv azt is leírja, hogyan kell ezt végrehajtani: szolgálatkészen, udvariasan, jó hozzáállással. A Met munkája során ezen szempontok kárára tartja szem előtt a törvényességet és jogszerűséget. Amikor megállítanak és átkutatnak egy autót, a jogszerűsége hivatkoznak, és nem veszik figyelembe, milyen hatással van egy ilyen eljárás az egyénre, az egyénnek a rendőrségre vetett bizalmára.

Casey a rögzített adatok, megállapítások alapján a következő következtetésekre jutott:

- 1) A Met működtetésével alapvető és rendszerszintű problémák vannak. A vezetésből hiányzik a stratégiai megközelítés, a szervezet különböző részei egymástól függetlenül működnek, egyértelműen kijelölt célok és a tevékenység összehangolása nélkül. Az utánpótlás átgondolatlan és nem védi meg a rendszert azoktól, akik azért akarnak hivatásosok lenni, hogy visszaélhessenek a hatalmukkal. A képzésről nem vezetnek központi nyilvántartást, így a rendőrök akár dolgozhatnak olyan területen is, amelyre nincsenek kiképezve. A humánerőforrás-menedzsment gyengesége miatt nem szűrődnek ki a rossz rendőrök, nem segítik a fejlődésben a középszerveket és nem emelik ki a jókat.

A rendőrökre nagy nyomás nehezedik, miután a munkájuk során nehéz helyzetben kell helytállniuk, traumatizált, áldozattá vált vagy veszélyes emberekkel foglalkoznak, és nem kapnak kellő pszichológiai támogatást a mentális egészségük megőrzéséhez.

Miután a Met még mindig túlnyomórészt fehér férfiakból áll, egyrészt nem toboroz tehetséges embereket más etnikai csoportokból és a nők közül,

másrészt ezzel rögtön el is veszíti a lakosság bizalmát, mert nem a londoni lakosokhoz hasonló emberekből áll.

- 2) A rendőrség vonzza azokat, akik a kezükbe adott hatalommal vissza akarnak élni. A Metnek nem sikerült megvalósítani a saját integritását, nem állított fel világos etikai alapelveket, megszegésük esetére nem jelölt meg konzekvenciákat. A visszaélésekkel kapcsolatban tett panaszok kivizsgálása nem kellően rögzített, és egyébként is nagyobb rá az esély, hogy a panaszt elutasítják, minthogy eljárának. Sokszor valamilyen eufemizáló, a kártékonyságot elkenő megnevezéssel illetik az olyan magatartásformákat, amelyek alkalmazása rendes körülmények között azonnali elbocsátáshoz vagy fegyelmi eljáráshoz kellene vezessen.
- 3) Bár a vezetés nyitott lenne a változásra, a magatartási minták és a szervezeti kultúra megreformálásához ennél több kell. A szervezet tévedhetetlennek hiszi magát, mint aki mindenkinél jobban tudja a válaszokat. Nem hallgat meg ezért más véleményeket, nem vonnak be külső szakértőket. Nem fogadják el a kritikát, nem tanulnak a hibáikból, miután nem is ismerik el a hibát. A szervezet nem támogatja, hogy valaki felemelje a szavát a saját érdekében, A legjobb, ha a szervezet tagjai lehajtott fejjel hallgatnak, félrenéznek és azt mondják, amit az idősebb rendőrök hallani akarnak. Annyira így van ez, hogy még direkt felhívásra sem szívesen szólalnak fel a fiatalabb rendőrök. Mindez pedig egy ingerlő közegben zajlik, amelyben a rasszista, nőgyűlölő, homofób megnyilvánulásokat eltűrik, poénkodásnak nyilvánítják. Ha valaki mégis megbukik a szervezet tagjai közül, azon a szervezet egésze gyorsan továbblép, mintha minden megoldódott volna azzal, hogy a „férges almát” kidobták maguk közül.
- 4) A mindennapok során nem prioritás a lakosság körében végzett rendészet. Maguk a közvetlenül a lakosság mellett dolgozó rendőrök alacsonyabb rangúnak érzik magukat a szervezetben a különféle különleges egységekhez képest. A lakosság távolabb került a rendőrségtől, mint korábban volt.
- 5) Még rosszabb a női és gyermekáldozatok helyzete. Ifjúságvédelemmel és a szexuális bűncselekményekkel egy kifejezetten fiatal, tapasztalatlan és túlterhelt rendőri gárda foglalkozik. A bűnjelül szolgáló biológiai mintákat teletömött, olykor elromló hűtőkben tárolják sokáig, nagyon sokáig, amíg megérkeznek a laboreredmények. A Met stratégiája, amely kiemelt kérdéssé tette a súlyosan erőszakos bűncselekményeket, nem emelte be ebbe a körbe azokat az elkövetési formákat, amelyek elsősorban a nőket és a gyerekeket sújtják, például a családon belüli erőszakot.
- 6) Nem valósul meg az elszámoltathatóság és az átláthatóság.

- 7) A diszkrimináció, a cukkolás nem csak hogy megtört, hanem a szervezeti kultúra része. A betegséggel, csökkent képességgel élők, a homoszexuálisok nagy része élt már meg cukkolást, diszkriminációt. A rendőrök rutinszerűen szembesülnek a munkájuk során szexizmussal, nőgyűlölettel és ez ellen a Met nem tesz semmit.

A szerző megállapítja, hogy a Met elvesztette a lakosság bizalmát, ahogy egyre vesztett a hatékonyságából. Az átláthatóság hiánya is bizalomvesztést okozott, és az is, hogy senki nem magyarázza meg a Met döntéseit és nem indokolja meg azok szükségét.

Luise Casey a jelentésében – a megállapításokból kiindulva– javaslatokat is tesz, hogyan kellene nekiállni a Met megreformálásának a fennálló helyzet javítása érdekében:

- A Met-nek újra a nők és a gyermekek felé kell fordulnia a sérülékeny személyek védelmezőjeként.
- Újra meg kell nyerni a londoni közösségek bizalmát.
- A londoniakat azzal kellene újra megnyerni, hogy a lakossággal közvetlen kapcsolatban álló, az első frontvonalban dolgozó rendőrök munkáját és helyzetét megerősítik.
- Új menedzsment-szemlélet indokolt külső szakértők bevonásával.
- Elszámoltathatóság.
- A változás eredményének felmérése és bemutatása.

Összességében tehát a szervezetnek belső megtisztuláson kell átesnie, etikai normákat kell kijelölni, magatartási normákat kell felállítani, a visszaéléseket komolyan kell venni.

Bacsó Bernadett

A rendőrcsalád és az azon belül felmerülő családi problémák. A migrációs háttér, a nem és a szexuális identitás alapján történő belső megkülönböztetés tapasztalatai

A szerző által feldolgozott téma a német rendőrség szervezetének egyfajta rendőrcsalád metaforájaként működő közösség problémáit vizsgálja, fókuszálva a migrációs háttérre, a nemi és a szexuális identitás tapasztalataira (Groß, 2023). Érzékeny témának tekinthető napjainkban ezen jelenségek összessége, hiszen az utóbbi időben a német rendőrségen belül rejtett diszkrimináció körüli

botrányok, belső konfliktusok, valamint jobboldali szélsőséges attitűdök jelentek meg. A német rendőri tudományterületeken belül az értékszempontú vita folyamatosan csúcsosodik, ami jelenleg kétpólusúvá vált. Egyrészt pozitívan értékelhető a sokféleség elfogadásának mivolta, másrészt viszont felvethető a szervezeten belüli bizonytalanság kérdésköre, ami legfőképpen a tisztelet hiányát és a tekintélyvesztettség érzését hangsúlyozza.

A kutatást több területre osztja fel a problémás témaköröket. Először is a német rendőrség személyi állományában állandó változások történnek, különös tekintettel a női egyenruhások, illetve a migrációs háttérrel érkező gyakornokok számának növekedésére. Másodsorban a belső konfliktusok létrejöttében leginkább a nemi különbségek, az idegennyelv tudásának hiánya, valamint a magatartási, a kulturális, illetve a vallási különbségek állnak.

A szerző fókuszcsoporthoz beszélgatéseket folytatott német rendőrökkel. A beszélgetések rámutattak arra, hogy a női és a férfi rendőrök is asszimilációs nyomás alatt állnak. A női diszkriminációval kapcsolatos tapasztalatok azt mutatják, hogy Németországban a rendőrnőket lealacsonyítják, sok esetben kicsinyítő képzőket is használnak rájuk, mint a „Mäuschen”, ami egérkét jelent, és egyes férfi rendőrtársaik szemében a fizikai értékelésük alapján egérriasztónak, azaz „Mäuschen-Alarm”-nak minősülnek. A ruházati felszerelést illetően sem vesznek minden tényre figyelembe a nőknél, miszerint az egyenruhásnők esetében olyan kérdések vetődtek fel, mint a fehér ing és a nyakkendő, nyakkendőcsipesszel való viselete, viszont a csipesz csak a férfিয়েknél a megfelelő irányban történő begombolás esetén használatos. Ezen felül a diszkrimináció leküzdésének érdekében férfiaságot kell sugallaniuk ahhoz, hogy a férfi társuk könnyebben elfogadják őket. Az erősebb hanghordozás, a nehezebb fizikai terhelés és a kinézet – úgy mint, a felkötött haj – férfiasabb megjelenést biztosít számukra és elfogadottabbá válik a személyük az állományban. A német rendőrökkel folytatott fókuszcsoporthoz beszélgatések során kiderült, hogy a szexuális visszautasításokkal kapcsolatos diszkrimináció is problémát jelent a szervezetben. Beszámoltak arról, hogy azok a rendőrnők, akik nem reagáltak vagy nem „helyesen” reagáltak a felettesüktől kapott szexuális célzásokra, ők a teljesítményükre alacsonyabb értékelést kaptak, vagy akár máshol kellett eltölteniük a gyakorlatukat, távol a lakóhelyüktől. Hasonlóképpen jártak el a más szexuális identitással rendelkező, például a homoszexuális vagy a leszbikus rendőrök esetében is.

A nemi különbségeken kívül a különféle etnikai háttérrel rendelkező rendőrök integrációja is fennakadásokhoz vezethet. A marginalizáció és a kirekesztettség megjelenéseként olyan kifejezések használata került napvilágra a rendőrségi nyelvhasználatban, mint a külföldi, azaz „Kanacken” vagy a „Kanackenstreifen”; ezen szavak jelentése alapvetően negatív hatással bír. A külföldi tisztviselők

beszámoltak olyan tapasztalatokról is, miszerint az etnikai hovatartozásuk miatt egyenlőtlen feltételekkel indulnak a pályán. Máshogy értékelik a teljesítményüket, magasabb elvárásokat támasztanak a személyükkel szemben, miszerint többet kell bizonyítaniuk, mint a német anyanyelvű társaiknak. A rendőrségbe történő integrálódás nagy kihívást jelent a nem német származású rendőröknek, hiszen úgy érzik, hogy szembe kell nézniük a hagyományos értékekkel, az előítéletekkel és az elutasítással. Meg kell találniuk az egyensúlyt a rendőri szervezet elvárásai és az etnikai hovatartozásuk között.

A kulturális és a vallási különbségek figyelembevétele is problémát indukál. Természetesen elfogadják, hogy ha a rendőrök más vallást gyakorolnak, viszont a muszlim vallásnál, ha valaki ramadánkor böjtöl, akkor folyamatos vicceknek és szóbeszédnek van kitéve, miszerint, ha nem fogyasztanak ételt, akkor hogy bírnak el több kilogrammos súlyt a tűző napon. A külföldieknek el kell fogadniuk a német rendőrök vallási ünnepeit, de ellenkező esetben nem vagy csak részben veszik figyelembe az ő hitvallásukat. A tanulmány kitér arra, hogy az előítéletek miatt kialakult lelki és mentálhigiéniai problémák nehezítik a rendőrségen belül létrejövő szolidaritást és a kohézió megvalósulását. Az előítéletekkel való szembesülés során néhányan az állomány tagjai közül arra a következtetésre jutottak, hogy a különbözőségek miatt nem vehetnek részt a fontos döntési folyamatok meghozatalában, valamint nehezebben juthatnak előre karrierjükben.

A számos negatívum mellett azért a pozitívumok is fellelhetőek a témakörben. Az integráció előnyei mégis hangsúlyossá váltak annak tekintetében, miszerint a sokszínűség, illetve a más nemzetiségű rendőrök pozitív példaképként tekinthetőek a különféle etnikai csoportok számára. Tükrözik a nagyobb társadalmi elfogadást és erősítik a polgárok számára az optimistább, előítéletektől mentes rendőri szervezet egységét. Az etnikai háttérből származó ismeretek és tapasztalatok segítségül szolgálhatnak a bűnözés elleni küzdelemben, valamint elősegíthetik a rendőrség hatékonyabb együttműködését a lakossággal.

A szervezeten belül pozitív fejlődésként tekinthető a problémák felismerése és azok megoldásának keresése, valamint a tudatos fejlesztés, illetve a változtatásra való hajlam. Elsősorban megcélozták az etnikai alapon történő megkülönböztetés elleni intézkedéseket. A rendőri szervezeteken belül törekednek arra, hogy feltárják a szélsőséges attitűdöket. Számos kutatás és projekt keretein belül vizsgálták és mai napig is vizsgálják a problémák forrását az előremutató, jövőbeli pozitív stratégiák kiépítésének érdekében. Képzési és oktatási programjuk alapjául szolgál az emberi jogok és az etnikai sokrétűség megismerése, továbbá mentorprogramokat hoztak létre és felhívták a figyelmet a tanácsadók, valamint a mentorok támogatására, akik segítséget nyújtanak a külföldi

rendőrök integrációja során. Ezenfelül tanfolyamokat indítottak interkulturális ismeretek címmel, illetve a diszkrimináció témaköre mind a középfokú rendőri intézményekben, mind a felsőfokú képzésben, a rendőrfőiskolán és a rendőr akadémián is egyre nagyobb hangsúlyt kap.

Összegzésképpen elmondható, hogy nemcsak a rendőrség szervezetén belül, hanem egyfajta társadalmi szinten létrejövő változtatásra van szükség annak érdekében, hogy az integráció és az etnikai csoportok elfogadásában pozitív előrelépés történjen. Nemcsak Németországban, hanem más országokban is a problémás területek feltárásához és a nehézségek leküzdése érdekében szükség van a nyitott kommunikációra, az emberi jogok tiszteletben tartására, a pozitív példák megismertetésére, valamint a sokszínűség elfogadására is. Ha e jelenségek együttese megvalósul, akkor az elősegíti a bizalom megteremtését és a hatékony együttműködés elvén alapuló szervezetek kiépítését, valamint a befogadóbb, igazságosabb társadalom létrejöttét.

Mágó Barbara

Beleegyezés, kényszerítés és csalás az emberkereskedelemmel összefüggő kapcsolatokban

A tanulmány (Albanese, Broad & Gadd, 2022) három szerzője – valamennyien kriminológusok – széleskörűen kutatják az emberkereskedelem témakörét. Jay S. Albanese a virginiai egyetem professzoraként többek között a szervezett és transznacionális bűnözéssel, valamint a korrupcióval foglalkozik, Rose Broad a manchesteri egyetem tanáraként a modern rabszolgaságot vizsgálja, míg David Gadd szintén a manchesteri egyetem professzoraként az embercsempészet erőszakos utóhatásait pszichológiai megközelítésből, az elkövetőkkel készített mélyinterjúk kapcsán elemzi.

A szerzők már a tanulmány gondolati elemeit vázoló felütéssel felkeltik az olvasó érdeklődését a téma iránt, hiszen előre vetítik, hogy az emberkereskedelem témakörét egy eddig kevésbé vizsgált nézőpont alapján – a beleegyezés, a kényszerítés és a csalás szemszögéből – fogják elemezni. E három fogalom némileg árnyaltabban láttatja a rideg jogi meghatározást, az empirikus vizsgálatok pedig kevésbé ellenséges képet mutatnak az emberkereskedelemről. A tanulmány megközelítése így akár hiánypótlónak is tekinthető.

A mű bevezetésében az empirikus vizsgálatok szükségességét, valamint az elhatárolási kérdéseket tisztázza. Tény, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatos narratívák többsége a sebezhető áldozatokat kihasználó bűnözőkre összpontosít. A szexkereskedelem, a gyermekkereskedelem, a szervkereskedelem,

a munkaerő-kizsákmányolás, a kényszerített koldulás, az illegális örökbefogadás, a kényszerházasság, a kényszerített kábítószer-kereskedelem mind az emberkereskedők romlottságáról vallanak. Az áldozatok és a bűnelkövetők csupán büntetőjogi szembeállításuk során azonban gyakran figyelmen kívül marad az empirikus valóság. Az emberkereskedelmet gyakran – tévesen – a migráncsempészzel azonosítják, utóbbiból azonban hiányzik az erőszak tényállási eleme, csupán az illegális beutazás elősegítése és a pénzügyi haszonszerzés valósul meg. Az eredeti megállapodás megszegésével, a kényszerítés megjelenésével természetesen az embercsempészet átalakulhat emberkereskedelemmé, az önkéntes migráns tehát könnyen válhat emberkereskedelem áldozatává. Az emberekkel való „kereskedés” különböző formái gyakran átfedik egymást, az áldozatok a kizsákmányolás többféle formájába keverednek. A szervezett bűnözés effajta átalakulása és globális elterjedése rávilágít az állami – bűnüldözési, bevándorlási, munkaerőpiaci – beavatkozások összehangolt szükségességére, egy kiterjedt és képzett jelzőrendszer elengedhetlenségére.

A kutatás módszere a 2000 és 2019 között, mértékadó, lektorált folyóiratokban megjelent, emberkereskedelemmel kapcsolatos tanulmányok empirikus vizsgálatán alapult. A szerzők összesen hat kontinens 22 országának 27 tanulmányát vizsgálták, melyek nagyjából 3500 interjú tartalmazzak. Főként a mélyebb magyarázatokat nyújtó, személyes tapasztalatokat rögzítő szakirodalomra támaszkodtak, rendhagyó módon figyelmen kívül hagyták a statisztikai adatokat, felméréseket, összefoglalókat, valamint a kormányzati és civil szervezetek jelentéseit. Vizsgálatauk a beleegyezés, a kényszerítés és a csalás témaköreire koncentrált.

A hozzájárulás a törvény értelmében a személy (sértett) általi beleegyezést jelenti. E beleegyezés hiánya határolja el az emberkereskedelmet az embercsempésztől. A tanulmányban általánosan vélelmezett tény, hogy a gyermekkorú beleegyezése nem válthat ki joghatást, így az ő esetükben mindenképp kényszerrel állunk szemben. (E recenzió szerzője azonban nincsen arról meggyőződve, hogy egy egyéniesített vizsgálatban ne lehetne kellő belátási képességgel rendelkező, gyermekkorú, embercsempészt tudatosan igénybe vevő fiatalot találni.) A felnőtt korúak esetében azonban e megítélés nehézkes és árnyalt. A legtöbb felnőtt áldozat valóban beleegyezik a kizsákmányoló megállapodásokba, azonban döntésüket többségében a kétségbeesés és a családjuk instabilitása vezérli. Az áldozatok a nehézségektől való gyors szabadulás reményében fogadják el igazságként a túlzó vagy egyenesen megtévesztő ösztönzéseket, egyfajta kompromisszumot kötnek az embercsempésznek nyilvánvalóan jövedelmező tevékenységért cserébe.

A kényszer az esetek többségében az elkövető és az áldozat közti kapcsolat természetének és összefüggésének vizsgálata nélkül nem állapítható meg. Konkrét erőszakos fenyegetés meglehetősen ritkán fordul elő, a kényszerítés

inkább a lelepleződés veszélyében, a kiutasítástól való félelemben, a méltóság elvesztésében, vagy a család és a barátok előtti nevetségessé válásban ölt testet. Személyes megítélésem szerint e körben még a migráció során eddig megtett út és eddig kifizetett pénz hiábavalóvá válásától való félelem is további fontos, megkerülhetetlen szempont.

A csalás a szerzők szerint is – az ismert definícióhoz hasonlatosan – az áldozat pénzügyi bizonytalanságának kihasználását, becsapását jelenti. Számos esetben bizonyosodott be, hogy az eredeti munkamegállapodás a dolgozni vágyó személy mélyszegénységét kihasználva később megváltozott. Az országok munkaerő-kölcsönző cégei, a rendőrség és a bevándorlási hatóságok közötti korrupciós kapcsolatok nagyban elősegíthetik e folyamatokat.

A tanulmányban megállapítást nyer tehát, hogy a beleegyezés, a kényszerítés és a csalás bár közvetetten nyilvánulnak meg a tényállásokban, jelentőségük mégis számottevő az ügyek megítélése szempontjából. A szerzők a cikk második felében számos jogeseten keresztül mutatják be, hogy a családi élet javításának illúziója hogyan teheti – szubjektíve – racionálissá az egyén döntését. A kutatók kitérnek a munkaadók és az állam szerepvállalására is az olcsó munkaerőt igénylő iparágakban rejlő (halászat, mezőgazdaság, feldolgozóipar, építőipar) kizsákmányoló és illegális foglalkoztatás türése kérdésében. Végül az embercsempészetből kialakuló emberkereskedelmet az illegális migrációban való részvétel miatti eladósodás következményének, a fejlett államokba való nehezített bejutás egyik alternatívájának tekintik.

A tanulmány értéke, hogy a meglévő kvalitatív tanulmányokat az emberkereskedelem három kulcsfontosságú aspektusa köré csoportosítják, bemutatva azt, hogy a beleegyezés, a kényszerítés és a csalás – mint strukturális tényezők – hogyan hatnak az áldozatok döntéseire. Összegzésként megállapítást nyer, hogy bár az emberkereskedelem minden esetben a marginalizált lakosság kizsákmányolásával jár, az elkövetők többsége egyben áldozat is, aki maga is javítani próbál kétségbeesett helyzetén. A „kölcsonös kizsákmányolás” vagy az „önkezű kezdeményezés” az emberkereskedelem összetettségét támasztják alá. Az empirikus kutatások e területen szükségszerűek, hiszen csak így lehet feltárni a bűncselekmények mögött rejtőző motivációkat és az ide vezető életutakat. Az interjúalanyokhoz való hozzáférés azonban nehézkes, hiszen a bizonytalan bevándorlási státuszuk, az elkövetők megtorlásától való félelmük, kiskorúságuk, börtönbiztonsági aggályaik, vagy éppen a folyamatban lévő büntetőügyük miatt általában elzárkóznak a nyilatkozattételtől. Az áldozatokkal és az elkövetőkkel folytatott beszélgetések azonban kiváló forrást jelenthetnének az emberkereskedelem mögött rejtőző kérdések valós válaszaihoz, általuk mélyebb magyarázatot és megértést kaphatnánk.

A fent nevesített tanulmány egészéből érződik a szerzők téma iránti elköteleződése. A mű rendkívüli szakmai alaposságához és tudományos objektivitásához kétség sem fér, amit a publikációhoz csatolt részletes és közérthető függelék is bizonyít, melyek a vizsgált interjúk rövid összefoglalásaként is értelmezhetők. A szerzők egyéni tudományos előélete és megközelítése szerencsésen együtt áll. A cikk professzionális angol nyelvezete és témaválasztása ellenére közérthető, az érdeklődő figyelmét magával ragadó olvasmány, mely a belesodródást, az emberkereskedelem „emberibb” oldalát mutatja be.

Bogotyán Róbert

Feltételes szabadlábra helyezés és ellenőrzés: kritikus sokféleség az amerikai büntetés-végrehajtási eljárásrendben

A szerzők tanulmánya szerint (Reitz & Rhine, 2020) az amerikai ítélkezési rendszerben fontos kérdésként jelenik meg, hogy kik azok az ítélkezésben részt vevő tisztviselők, akik a legnagyobb jogkörrel rendelkeznek az elítéltek szabadságvesztés-büntetése hosszának megállapítására (a valójában letöltött idő, szemben a bírósági ítéletben foglalttal). A szabadságvesztés-büntetés időtartamát úgy határozzuk meg, hogy az magában foglalja a befogadástól a kedvezményes szabadulásig tartó szakaszt, valamint a feltételes szabadságvesztés esetleges visszavonásából eredő minden további szabadságvesztés időtartamát. Több ezer egyéni ügyben a halmazati döntésre komoly hatást gyakorol az állami büntetés-végrehajtás telítettségi mutatója.

Az Amerikai Egyesült Államok (a továbbiakban: USA) 34 államában a törvény által a legnagyobb jogi felhatalmazással rendelkező kormányzati szereplőket a meglehetősen kis létszámú feltételes szabadlábra helyezési bizottságok szolgálják ki, néha a feltételes szabadlábra helyezési tisztviselőkkel együttműködve, akik különálló és sokkal nagyobb felügyeleti hivatalokban dolgoznak.

A legtöbb államban a feltételes szabadlábra helyezés utáni felügyelet időtartamát is a feltételes szabadlábra helyezési bizottságok határozatai szabályozzák, csakúgy, mint a felügyelet formális feltételeit. A feltételesen szabadlábra helyezett visszavonás útján történő visszaküldésének joga megoszlik a helyszíni szolgálatok tisztjei és a feltételes szabadlábra helyezési bizottság között, azonban a végső döntés egyértelműen a testületet illeti.

A legtöbb bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik a visszavonás utáni újbóli kiadási dátumok meghatározásában, ezáltal számos egyedi esetben járhatnak el. A feltételes szabadlábra helyezés és a felügyeleti gyakorlatok a fő fejlesztési fókuszpontok az eljárási rendben a legtöbb államban. Az 1970-es évek

óta a kutatók és a jogreformerek kevés figyelmet fordítottak a feltételes szabadlábra helyezés mérlegelési jogkörére. Sok tájékozott szakember hajlamos azt gondolni, hogy a szabadon bocsátással kapcsolatos főbb problémák már évtizedekkel ezelőtt megoldódtak.

Feltételes szabadlábra helyezés: az amerikai büntetés-végrehajtási eljárásrend egy fontos, de elhanyagolt eleme

Jelenleg 34 amerikai államban van határozatlan büntetés-végrehajtási rendszer, melyet általában olyan rendszerként határoznak meg, amely lehetővé teszi a legtöbb elítélt feltételes szabadlábra helyezését. A szerzők megállapítása szerint amennyiben határozatlan ideig tartó büntetést szabnak ki, a fogvatartott börtönbüntetésének tényleges hossza nem jósolható meg kellő pontossággal, mivel a későbbi döntéshozók jelentős mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a ténylegesen letöltött időtartam tekintetében.

1976 és 2000 között 16 állam és a szövetségi rendszer a legtöbb esetben eltörölte a feltételes kedvezmény mérlegelési jogkörét, ezáltal a bírósági úton kiszabott börtönbüntetések tényleges hossza határozottabbá, kiszámíthatóbbá vált, legalábbis elméleti szinten.

Az államok kétharmadában a feltételes szabadságra bocsátó bizottságok nagy szerepet játszanak a börtönbüntetés alkalmazásának, méltányosságának, hatékonyságának és legitimitásának meghatározásában.

Államonkénti eltérések az önkényesség mértékében

A kedvezményrel történő szabadulás eljárásrendje rendkívül komplex folyamatot mutat. Az USA joghatóságánál nem létezik tiszta vagy abszolút határozatlan végrehajtási rendszer.

A feltételes börtönügyek nagy részében a szabadlábra helyezés legkorábbi dátumát a következők szerint határozzák meg: a bíróság által kiszabott maximális időtartam negyede, harmada vagy fele. Egyes államokban az ítéletet hozó bíró mérlegelési jogkörrel rendelkezik a maximális és a minimális időtartam meghatározására is, a kettő között nincs törvényben rögzített kapcsolat. Míg más államok esetében a börtönbe vonulás napján érvényes a feltételes szabadlábra helyezés jogosultsága sok bűncselekmény vonatkozásában, a minimális bent tartózkodást teljes egészében a feltételes szabadlábra helyezési bizottság határozza meg, nem pedig a bíróság. A joghatósági eltéréseket kiegészítve: mind az 50 államban számos bűncselekmény esetén feltételes szabadon bocsátásra egyáltalán nem vagy csak részben van lehetőség.

A legtöbb esetben a kedvezmény szabályokhoz, helyes magatartáshoz, illetve különböző elterelő programokban való részvételhez, valamint a börtönben történő munkához és hasonlókhöz kötött. Több állam speciális feltételeket hozott létre, amelyek például a gyógyíthatatlan beteg vagy magatehetetlenné váló fogvatartottak nem tervezett szabadon bocsátását teszik lehetővé.

Feltételes szabadlábra helyezés és a tömeges bebörtönzés kialakulása

Sok amerikai büntető igazságügyi szakember úgy véli, hogy a határozott ítékezés az 1970-es évek közepétől kezdődően jelentős mértékben hozzájárult a börtönpopuláció növekedéséhez az ezt követő néhány évtizedben. Ezen elmélet alapján kevesebb börtön építése is elegendő lett volna abban az esetben, ha kevesebb állam törölte volna a feltételes szabadon bocsátás lehetőségét.

E hagyományos vélekedéssel ellentétben azonban a határozatlan ítéleteket engedélyező államok voltak a fő helyszínei a tömeges börtönépítésnek. Az 1970-es évek elejét követően, az 1990-es évek elejére a feltételes szabadon bocsátás rehabilitációs szándékát felváltotta a büntetés megtorló szándéka. Ebben az időszakban a feltételes testületek szigorúbbak lettek.

Az 1960-as évek során a súlyos bűncselekmények aránya, mint az emberölés, a nemi erőszak és a rablás esetszáma rohamosan nőtt, majd ez az 1970-es évek elejétől így is maradt, míg az 1990-es évek elején egy erős visszaesés kezdődött. E három évtized alatt az amerikai büntető igazságszolgáltatás politikája és közvéleménye a kemény fellépést, a bűnözéssel szembeni „háborút” szorgalmazta. Erős nyomás nehezedett minden kormánytisztviselőre, hogy ragaszkodjon a büntetések szigorúságához.

Az amerikai feltételes szabadlábra helyezési testületek rendkívül hatalmas intézmények, amelyek befolyásolják a börtönpolitikát, azonban szakmai státuszuk szegényes, politikailag elszigeteltek, tagjaik könnyen elmozdíthatóak. Az államok túlnyomó többségében nincs kötelező képesítés az igazgatóság kinevezésére, a fluktuáció pedig rendkívül magas.

Az USA-ban a feltételesen szabadon bocsátás döntését a kockázatoktól történő idegenkedés uralja. A testület tagja soha nem vállal személyes kockázatot azzal, ha a szabadon bocsátás ellen szavaz.

Az eljárásrend elavultsága a szabadlábra helyezési döntés során

A feltételes szabadlábra helyezésről szóló határozatot büntetés-végrehajtási határozatnak kell tekinteni. Az ítéletet hozó bírók és a bizottságok hasonló politikát folytatnak, és funkciójukban hasonló jelentőségűek a társadalom egésze szempontjából.

A tipikus állami feltételes szabadlábra helyezés sajnálatos módon messze elmarad az átlagos tárgyalótermi szabványtól, és a társadalmi igazságosság bármely skáláján alacsony pontszámot érne el, különös tekintettel az alábbi hiányosságokra:

- Az erőforrás/döntés hányadosa alacsony. A szabadlábra helyezési/halasztási döntéseket általában percek alatt hozzák meg.
- Általánosságban nincsenek kötelező érvényű döntési szabályok.
- Előfordul, hogy nincs személyes meghallgatás.
- A fogvatartottak képviselője ritkán történik meg.
- Csak néhány állam engedélyezi a fogvatartottaknak a saját aktájukhoz történő hozzáférést a meghallgatásukat megelőzően.
- Az átláthatóság a kockázat értékelésében alacsony vagy nem létező. A legtöbb feltételes szabadlábra helyezést engedélyező állam alacsony minőségű, vagy nem érvényesíthető eszközöket biztosít a bűnelkövetőknek.

Ha a kockázatértékelést használjuk, nem ismerünk olyan államot, ahol a fogvatartottak megismerhetik az ügyük pontozásának hátterét. Sokkal általánosabb, hogy a fogvatartottaknak egyszerűen csak elmondják a kockázati besorolásukat.

A mesterséges intelligencia által készített kockázatértékelés is megjelent a rendszerben, azonban a használat során kevés a remény, hogy az átláthatóság döntési kritérium legyen. A jelenlegi tudásunk szerint egy nem emberi lény nem tudja kellő pontossággal megmagyarázni a döntés hátterét.

A kiszélesedő hálózat a feltételes szabadlábra helyezettek ellenőrzésében

A felügyelet a börtönbüntetések túlnyomó többségét országos szinten követi, függetlenül attól, hogy a szabadítás dátuma hogyan került meghatározásra. Általában a határozatlan rendszerekben a feltételes szabadlábra helyezési bizottságok (szabadlábra helyezési hatóságok) különállóak a feltételes-felügyeleti ügynökségektől. A két entitás önálló, de összevont tevékenységet képviselnek.

A feltételek betartásának felelőssége két ügynökség között oszlik meg. A felügyelő tiszteknek jogában áll, hogy egyes esetekben jogsértési eljárást kezdeményezzenek. Ez egy fontos mérlegelési forma, amely az ügyek visszaáramlását eredményezi a feltételes testületbe. A folyamat olyan szankciókkal járhat, mint a felügyeleti idő meghosszabbítása, új feltételek beillesztése, a kedvezmény visszavonása, vagy a börtönbe történő visszatérés.

A feltételes felügyelet teljes skálája óriási változáson ment keresztül az elmúlt néhány évtizedben. Az USA-ban az arányok elmozdultak a tömeges bebörtönzés szintjére, így a feltételes felügyelet aránya hasonlóan megnövekedett.

Széles körű jogosultság a feltételes szabadlábra helyezés visszavonásában

A huszadik század végén és a huszonegyedik század elején drámai ugrás történt a feltételes szabadlábra helyezés visszavonásaiban: mind az új bűncselekmények elkövetése, mind a feltételek megsértése már elegendőek voltak ehhez, hozzájárulva az amerikai bebörtönzések növekedéséhez.

A feltételes szabadlábra helyezettek ellenőrzésének célja

A feltételes-felügyeleti ügynökségek küldetése elsődlegesen a reintegráció volt a huszadik század fordulójától egészen az 1970-es évekig. Az 1980-as évek óta azonban a felügyeletorientált, kontrollalapú stratégiák egyre növekvő tendenciát mutatnak. Ezáltal a kockázatalapú értékelési rendszerek széleskörűen adoptálódtak.

A feltételes szabadlábra helyezettek ellenőrzésének hiányosságai

A feltételes felügyelet esetei számukban és súlyosságukban egyaránt növekedtek az 1980-as évek óta. Ennek megfelelően a felügyeleti gyakorlatok nagyobb hangsúlyt fektettek a felügyeletre, mint a kezelésre, ideértve például a fokozott kábítószer-tesztelést, az otthoni elszigetelést, az intenzív felügyeletet, valamint az otthon és a munkahely előre be nem jelentett látogatásait.

A körülmények intenzitásának növekedése nem volt összefüggésben az újbóli bűncselekmények mérhető mértékű csökkenésével. A pénzügyi terhei szintén jelentősen növekedtek az 1980-as évek óta, mivel sok államban a feltételesre bocsátott személyek havi felügyeleti díjat és bizonyos esetekben egyéb speciális díjakat fizetnek. Az irreális pénzügyi szankciók szintén túlterhelhetik az elkövetőt, csökken a hajlandóság és ezáltal a megfelelési képesség is. A börtönből feltételesen szabadon bocsátott személyeket jelentős visszavonási kockázat fenyegeti. A visszaesés aránya magas, és állandó képet mutat, a szabadulást követő első évben a legnagyobb a kockázat.

A reform lehetőségei

Tekintettel arra, hogy az USA-ban nem valósult meg az egyetemes eltörlési hullám, a szerző azt tartaná bölcs dolognak, ha megtartanák a meglévő határozatlan rendszereket, és a lehetőségekhez képest megpróbálnák fejleszteni azokat, az alábbi szempontok alapján:

- intézményi struktúra;
- a szabadon bocsátási döntés alapjai;
- kockázatértékelés;
- döntés előkészítő segédletek;
- fogvatartottak, áldozatok jogai;
- felügyelet feltételei, kötelező alkalmazása;
- a felügyelet tartama.

A tanulmány nem tekinti javasolt reformnak a szabad belátásra bízott feltételes szabaddalra helyezés megszüntetését az államok ítélkezési rendszerében.

Felhasznált irodalom

Albanese, J. S., Broad, R. & Gadd, D. (2022). Consent, Coercion and Fraud in Human Trafficking Relationships. *Journal of Human Trafficking*, 8(1), 13–32. <https://doi.org/10.1080/23322705.2021.2019529>

Casey, L. (2023). *Final report. An independent review into the standards of behaviour and internal culture of the Metropolitan Police Service. Metropolitan Police United Kingdom.* <https://www.met.police.uk/SysSiteAssets/media/downloads/met/about-us/baroness-casey-review/update-march-2023/baroness-casey-review-march-2023a.pdf>

Chaudhry, S. & Heiss, A. (2022). NGO repression as a predictor of worsening human rights abuses. *Journal of Human Rights*, 21(2), 123–140. <https://doi.org/10.1080/14754835.2022.2030205>

Groß, H. (2023). Die Polizeifamilie und ihre innerfamiliären Probleme. Interne Diskriminierungserfahrungen aufgrund des Migrationshintergrundes, des Geschlechts und der sexuellen Identität. *SLAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis*, 18(1), 51–61. http://dx.doi.org/10.7396/2023_1_E

Reitz, K. R. & Rhine, E. E. (2020): Parole Release and Supervision: Critical Drivers of American Prison Policy. *Annual Review of Criminology*, (3), 281–298. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011419-041416>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Euro 2020 final disorder: Ticketless thugs 'could have caused death' at England v Italy game.* <https://www.bbc.com/sport/football/59516147>.amp

URL2: *BBC Radio 4 - Woman's Hour - The Power List 2013.* <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/3J92brPmK0hskzhpTV3CrZ0/the-power-list-2013>

URL3: *Terms of reference: Baroness Casey Review.* <https://www.met.police.uk/police-forces/metropolitan-police/areas/about-us/about-the-met/bcr/casey-review-terms-of-reference/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Suszter T., Berei R., Bacsó B., Mágó B. & Bogotyán R. (2023). Nemzetközi Rendészeti Figyelő XII. *Belügyi Szemle*, 71(12), 2283–2305. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.12.10>